

Byla C-273/24 [Naski]ⁱ**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2024 m. balandžio 18 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Najwyższy (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. gruodžio 1 d.

Pareiškėjas:

X. Y.

Dalyvaujant:

*Prokurator Generalny reprezentowany przez Prokuraturę Krajową
Rzecznik Praw Obywatelskich*

Pagrindinės bylos dalykas

Teisinis klausimas, kurį *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) septynių teisėjų kolegijai pateikė spręsti šio teismo trijų teisėjų kolegija, nagrinėjanti prašymą dėl *Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych* (Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija) teisėjų nušalinimo nuo bylos Nr. I NO 47/18 nagrinėjimo pagal X. Y. pateiktą skundą dėl *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teisėjų taryba) (toliau – NTT) nutarimo nutraukti bylą pagal jo pateiktą apeliacinį skundą dėl *Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie* (Krokuvos apygardos teismo pirmininkas) sprendimo

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Užtikrinimas, kad nacionalinio teismo teisėjų kolegija, kuri yra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos teisę, atsižvelgtų į Teisingumo Teismo prejudicinį sprendimą; Europos Sąjungos sutarties (ESS) 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys, 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir SESV 267 straipsnis, siejami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu

Prejudicinis klausimas

1) Ar tuo atveju, kai valstybės narės paskutinės instancijos teismas (Aukščiausiasis Teismas), gavęs iš ESTT Sąjungos teisės išaiškinimą dėl teisinių pasekmių, kylančių pažeidžiant tos valstybės narės pagrindines teisės nuostatas dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo, nes:

a) Lenkijos Respublikos Prezidentas įteikė paskyrimo į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas raštus nepaisydamas to, kad Nacionalinės teisėjų tarybos sprendimas dėl teikimo skirti į pareigas buvo apskųstas kompetentingame nacionaliniame teisme (*Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas)), šis teismas sustabdė ginčijamo sprendimo vykdymą pagal nacionalinę teisę ir apeliacinė byla dar nebuvo baigta nagrinėti, o ją išnagrinėjęs Vyriausiasis administracinis teismas galutinai panaikino ginčijamą Nacionalinės teisėjų tarybos sprendimą dėl jo neteisėtumo ir visam laikui pašalino jį iš teisinės sistemos; dėl to paskyrimo į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas raštas prarado pagal *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (Lenkijos Respublikos Konstitucija) 179 straipsnį reikalaujamą pagrindą, kurį sudaro Nacionalinės teisėjų tarybos teikimas dėl paskyrimo į teisėjo pareigas,

b) nacionalinė institucija (Nacionalinė teisėjų taryba), kuri, atsižvelgiant į jos narių teisėjų skyrimo aplinkybes ir jos veiklos pobūdį, neatitinka konstitucinei institucijai, užtikrinančiai teismų ir teisėjų nepriklausomumą, keliamų reikalavimų, nes buvo įsteigta *Ustawa z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw* (2017 m. gruodžio 8 d. Nacionalinės teisėjų tarybos įstatymo ir kai kurių kitų įstatymų pakeitimo įstatymas) (*Dz. U.* 2018, 3 pozicija) nustatyta tvarka, atliko išankstinio paskyrimo procedūrą, kurioje nebuvo laikomasi skaidrumo ir teisingumo principų,

– turi išnagrinėti jam pateiktą teisinį klausimą taikydamas Teisingumo Teismo pateiktą Sąjungos teisės išaiškinimą, ESS 2 straipsnio, 6 straipsnio 1 ir 3 dalių, 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos ir SESV 267 straipsnio, siejamų su Chartijos 47 straipsniu, nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama, jog Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijoje, nagrinėjančioje šį teisinį klausimą, būtų bet kuris iš asmenų, paskirtų į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas padarant 1 punkto a arba b papunktyje nurodytą valstybės narės nacionalinės teisės normų pažeidimą, ir kad pagal jas draudžiama keisti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą pateikusios valstybės narės teismo

teisėjų kolegijos sudėtį po to, kai Teisingumo Teismas priėmė sprendimą atsakydamas į šį klausimą, ir sudėties keitimas nėra grindžiamas objektyviomis priežastimis (pvz., teisėjo, kuris buvo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios teisėjų kolegijos narys, mirtimi ar išėjimu į pensiją),

– pagal nurodytas nuostatas draudžiama asmeniui, paskirtam į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas ir vadovaujančiam Civilinių bylų skyriaus darbui, kuris taip pat buvo paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas padarant 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodytą valstybės narės nacionalinės teisės normų pažeidimą, arba bet kuriam kitam asmeniui, paskirtam į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas taip pat padarant 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodytą valstybės narės nacionalinės teisės normų pažeidimą, atlikti bet kokią sprendimo priėmimo veiksmą byloje, susijusioje su šio teisinio klausimo nagrinėjimu, įskaitant nutartis, visų pirma dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos sudėties arba klausimui išnagrinėti skiriamo jos posėdžio datos, todėl tokios nutartys ar sprendimo priėmimo veiksmai turi būti laikomi nesukeliančiais teisinių pasekmių,

– ir jas reikia aiškinti taip, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjas, kurį paskiriant nebuvo padaryta nė vieno iš 1 punkto a arba b papunktyje aprašytų pažeidimų, siekdamas išvengti, kad bylą spręstų teismas, kuris nėra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos teisę, turi teisę ir pareigą atsisakyti būti įtrauktas į Aukščiausiojo Teismo kolegiją, kurioje dauguma teisėjų yra asmenys, paskirti į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas padarant 1 punkto a arba b papunktyje nurodytą valstybės narės nacionalinės teisės normų pažeidimą, ir, jei atsakymas į šį klausimą būtų teigiamas, jas reikia aiškinti taip, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjas, kurį paskiriant nebuvo padaryta 1 punkto a arba b papunktyje aprašytų pažeidimų ir kuris yra teisėjas pranešėjas byloje, kurioje nagrinėjamas tas teisinis klausimas, turi teisę sudaryti Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegiją šiam klausimui išnagrinėti neatsizvelgdamas į nacionalinės teisės normas, pagal kurias Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, kuris vadovauja Civilinių bylų kolegijos darbui, suteikiami įgaliojimai sudaryti teisėjų kolegijų, nagrinėjančių bylas Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijoje, sudėtis, tam, kad būtų užtikrintas Europos Sąjungos teisės ir Teisingumo Teismo atlikto jos išaiškinimo veiksmingumas, ir taip, kad pagal jas draudžiama, kad asmuo, paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas padarant 1 dalies a arba b punkte nurodytą valstybės narės nacionalinės teisės normų pažeidimą, arba kitas asmuo, paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas padarant 1 dalies a arba b punkte nurodytą valstybės narės nacionalinės teisės normų pažeidimą, eitų bet kokias vadovaujamas pareigas Aukščiausiajame Teisme (įskaitant, be kita ko, šio teismo pirmininko, pirmojo pirmininko arba Aukščiausiojo Teismo kolegijų skyrių pirmininkų pareigas) arba bet kokias pareigas Aukščiausiojo Teismo organuose (pvz., Aukščiausiojo Teismo Kolegijos nario ar jo pavaduotojo pareigas arba Aukščiausiojo Teismo drausmines bylas nagrinėjančio pareigūno pareigas), kurias gali eiti tik teisėtai paskirti Aukščiausiojo Teismo teisėjai, ir kad tokie asmenys atliktų bet kokius Aukščiausiojo Teismo teisėjų, vykdančių minėtas funkcijas,

kompetencijai priklausančius veiksmus, atsižvelgiant į jų galimą faktinę ar teisinę įtaką Aukščiausiojo Teismo jurisdikcinių funkcijų vykdymui?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

ESS 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa

SESV 267 straipsnis

Chartijos 47 straipsnis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Lenkijos Respublikos Konstitucija): 179 straipsnis

Ustawa z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (2017 m. gruodžio 8 d. Aukščiausiojo Teismo įstatymas): 15 straipsnio 1 dalis, 21 ir 22 straipsniai, 26 straipsnio 2 dalis, 76 straipsnio 1 dalis, 83 straipsnio 1 dalis, 87 straipsnio 1 dalis, 88 straipsnis

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego (2022 m. liepos 14 d. Lenkijos Respublikos Prezidento dekretas dėl Aukščiausiojo Teismo reglamento): 3, 4 ir 16 straipsniai, 80 straipsnio 7 dalis, 84 straipsnis

Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (1964 m. lapkričio 17 d. Civilinio proceso kodeksas): 51 straipsnis

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos trijų teisėjų kolegija, nagrinėjanti byloje Nr. III CO 121/18 teisėjo X. Y. pateiktą prašymą dėl Aukščiausiojo Teismo Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegijos teisėjų nušalinimo nuo bylos Nr. I NO 47/18 nagrinėjimo pagal X. Y. pateiktą skundą dėl 2018 m. rugsėjo 21 d. NTT nutarimo nutraukti bylą pagal jo skundą dėl 2018 m. rugpjūčio 27 d. Krokuvos apygardos teismo pirmininko sprendimo, konfrontuoja su 2019 m. kovo 8 d. Aukščiausiojo Teismo byloje Nr. I NO 47/2018 priimta nutartimi, kuria X. Y. skundas dėl šio nutarimo buvo atmestas.
- 2 Minėtą 2019 m. kovo 8 d. nutartį priėmė Aukščiausiojo Teismo vieno teisėjo kolegija, kurią sudarė teisėjas BD. Žinodamas aplinkybes, kuriomis BD buvo paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas (paskyrimas į pareigas pagal 2017 m. gruodžio 8 d. Nacionalinės teisėjų tarybos įstatymo ir kai kurių kitų įstatymų pakeitimo įstatymo (toliau – 2017 m. gruodžio 8 d. įstatymas) nuostatas sudarytos NTT teikimu, nepaisant atitinkamo NTT nutarimo apskundimo

Vyriausiajam administraciniam teismui ir šio teismo sustabdyto minėto nutarimo vykdymo ir nebaigto bylos nagrinėjimo Vyriausiajame administraciniame teisme iki paskyrimo rašto įteikimo dienos), taip pat galimų minėtos 2019 m. kovo 8 d. nutarties teisinių pasekmių dėl prašymo nušalinti teisėjus byloje Nr. III CO 121/18 tolesnio nagrinėjimo leistinumui, šį prašymą nagrinėjančiam Aukščiausiajam Teismui kilo rimtų teisinių abejonių, kurias jis išreiškė 2019 m. kovo 20 d. nutartyje suformuluodamas ir pateikdamas spręsti septynių Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijai (byla Nr. III CO 121/18) teisinį klausimą, ar teisiškai egzistuoja nutarimas, priimtas vieno teisėjo kolegijos, kurią sudarė asmuo, paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas minėtomis aplinkybėmis, ir klausimą, ar aplinkybė, kad Vyriausiasis administracinis teismas prieš įteikdamas paskyrimo į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas raštą sustabdė NTT nutarimo vykdymą, yra svarbi šio klausimo sprendimui?

- 3 Nagrinėdama taip suformuluotus teisinius klausimus, septynių teisėjų kolegija byloje Nr. III CZP 25/19 savo ruožtu išreiškė abejonių dėl Sąjungos teisės aiškinimo ir 2019 m. gegužės 21 d. nutartimi kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Šiai bylai buvo suteiktas numeris C-487/19.
- 4 2022 m. birželio 2 d. septynių teisėjų kolegijos nutarime *Izba Karna Sądu Najwyższego* (Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų kolegija) nurodė, kad 2017 m. gruodžio 8 d. įstatyme nustatyta tvarka sudaryta NTT nėra organas, tapatus konstituciniam organui, kurio sudėtis ir skyrimo tvarka reglamentuojama Lenkijos Respublikos Konstitucijoje, visų pirma jos 187 straipsnio 1 dalyje.
- 5 Be to, 2020 m. sausio 23 d. trijų sujungtų Aukščiausiojo Teismo kolegijų (baudžiamųjų, civilinių ir darbo ir socialinio draudimo bylų) nutarime pateiktas išaiškinimas buvo patvirtintas 2021 m. liepos 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) sprendime *Reczkiewicz prieš Lenkiją*, Nr. 4344/18, ir 2021 m. lapkričio 8 d. Sprendime *Dolińska-Ficek ir Ozimek prieš Lenkiją*, Nr. 49868/19, 57511/19.
- 6 2021 m. spalio 6 d. Sprendime *W. Ż.* (*Aukščiausiojo Teismo Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Paskyrimas*) (C-487/19, toliau – Sprendimas *W. Ż.*, EU:C:2021:798) Teisingumo Teismas atsakė į 2019 m. gegužės 21 d. nutartimi pateiktą prejudicinį klausimą.
- 7 Priėmus Sprendimą *W. Ż.* ir Teisingumo Teismui išsiuntus bylos Nr. III CZP 25/19 medžiagą Aukščiausiajam Teismui, teisėja JK, ginčijamomis aplinkybėmis paskirta Aukščiausiojo Teismo pirmąja pirmininke, be teisėjo Karol Weitz, kuris buvo teisėjas pranešėjas byloje Nr. III CZP 25/19 ir tuometinis Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos III skyriaus pirmininkas ir kurio jurisdikcijai priklausė byla Nr. III CZP 25/19, žinios ir prieš jo valią, naudodamasi su šia funkcija susijusiais administraciniais įgaliojimais, perėmė bylos Nr. III CZP 25/19 medžiagą, neleidusi teisėjui pranešėjui su ja susipažinti ir atsisakydama ją perduoti, prisidengdama tuo, kad reikia kreiptis į Lenkijos

Respublikos Prezidentą dėl ypatingojo drausminės bylas nagrinėjančio pareigūno paskyrimo, siekiant apsvarstyti drausminės bylos iškėlimo teisėjui BD klausimą, ir tuo, kad pavedė *Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego* (Aukščiausiojo Teismo Studijų ir analizės biuras) pateikti išvadą dėl Sprendimo W. Ż. apimties ir pasekmių. Atlikdama nurodytus veiksmus, JK dar nebuvo Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos narė byloje Nr. III CZP 25/19.

- 8 Laikotarpiu nuo 2019 m. gegužės 21 d. nutarties priėmimo iki Sprendimo W. Ż. priėmimo trys teisėjai iš septynių teisėjų kolegijos, priėmusios minėtą nutartį, išėjo į pensiją, todėl atsirado būtinybė papildyti teisėjų kolegiją byloje Nr. III CZP 25/19. Teisėjas pranešėjas 2021 m. gruodžio 30 d. nutartimi kreipėsi į Aukščiausiojo Teismo pirmininką, vadovaujantį Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos darbui, dėl šio papildymo ir kartu nustatė bylos Nr. III CZP 25/19 nagrinėjimo datą – 2022 m. sausio 31 d. 2022 m. pradžioje byla Nr. III CZP 25/19 buvo pernumeruota, jai suteiktas numeris III CZP 1/22. Nepaisydama teisėjų kolegijos sudėties tęstinumo principo ir 2022 m. sausio 25 d. Aukščiausiojo Teismo Studijų ir analizės biuro išvados, teisėja MB, būdama Aukščiausiojo Teismo pirmininkė, vadovaujanti Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos darbui, 2022 m. sausio 26 d. nutartimi paskyrė bylai Nr. III CZP 1/22 nagrinėti naują teisėjų kolegiją, kurią sudarė teisėja JK, kaip jos pirmininkė, teisėjai KS, K. Weitz, kaip teisėjai pranešėjai, teisėjai PW, WZ, CV ir RX. Iš tiesų šis teisėjų kolegijos pakeitimas buvo atliktas be jokių objektyvių priežasčių ir prieštaravo ankstesnei Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos praktikai, pagal kurią tuo atveju, kai šio teismo išplėstinė teisėjų kolegija yra ne visos sudėties (pvz., dėl vieno iš teisėjų kolegijos narių išėjimo į pensiją), ji papildoma paskiriant naują teisėją, o ne pakeičiama visa. 2022 m. sausio 26 d. nutartimi, nesant jokio su bylos esme susijusio pagrindo, iš teisėjų kolegijos buvo pašalintas teisėjas TN, iki šiol ejęs teisėjų kolegijos pirmininko pareigas. Byloje Nr. III CZP 1/22 pakeitus teisėjų kolegiją, į ją buvo paskirti Aukščiausiojo Teismo teisėjai, kurie į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas buvo paskirti lygiai tokiomis pačiomis aplinkybėmis, kuriomis į šį teismą buvo paskirtas teisėjas BD. Be to, minėti teisėjai sudaro daugumą naujai paskirtoje teisėjų kolegijoje (tai lėmė teisėjo TN pašalinimas iš teisėjų kolegijos). Taigi, atsižvelgiant į aplinkybes, nustatytas pačioje byloje, kurioje vertinimo objektas iš esmės yra BD paskyrimo į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas aplinkybės, sutampančios su JK, KS, CV ir RX, t. y. visų naujų teisėjų kolegijos narių, sudarančių jos daugumą, paskyrimo į šio teismo teisėjų pareigas aplinkybėmis, ir minėto kolegijos pakeitimo aplinkybes bei poveikį, pakeitimas gali būti vertinamas kaip veiksmas, kuriuo siekiama iš anksto numatyto rezultato – konkretaus teisinio klausimo išsprendimo. Tokį įspūdį dar labiau sustiprina tai, kad šį pakeitimą priėmė teisėja MB, būdama Aukščiausiojo Teismo pirmininkė, vadovaujanti Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos darbui, paskirta į Aukščiausiojo Teismo teisėjos pareigas taip pat lygiai tokiomis pačiomis aplinkybėmis kaip ir teisėjas BD. Be to, 2023 m. lapkričio 21 d. nutartimi iš bylą Nr. III CZP 1/22 nagrinėjančios teisėjų kolegijos buvo pašalintas teisėjas WZ, kuris buvo šią bylą nagrinėjančios septynių teisėjų kolegijos narys nuo pat bylos nagrinėjimo pradžios, motyvuojant tai jo ilgalaikiu nedarbingumu dėl ligos. Vietoj jo pavaduojančiu teisėju į teisėjų kolegiją buvo

paskirtas teisėjas TN. Šis pakeitimas taip pat nebuvo grindžiamas bylos esme, nes teisėjas WZ turėjo grįžti į darbą 2024 m. pradžioje po vieno mėnesio pateisinamo nebuvimo darbe. Dėl to teisėjo TN sugrįžimas į teisėjų kolegiją neištaiso iš 2022 m. sausio 26 d. nutarties kylančio pažeidimo, t. y. jo pašalinimo iš šios teisėjų kolegijos.

- 9 Nepaisant abejonių dėl teisėjų kolegijos pakeitimų teisėtumo byloje Nr. III CZP 1/22, atkreiptinas dėmesys į keturiems naujai į teisėjų kolegiją paskirtiems teisėjams taikomą Civilinio proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintą nušalinimo pagal įstatymą pagrindą, pagal kurį teisėjas nušalinamas pagal įstatymą bylose, kuriose jis yra šalis arba lieka su viena iš šalių tokiaame teisiniame santykiyje, kad bylos baigtis turi įtakos jo teisėms ir pareigoms.
- 10 Minėtoje nuostatoje nustatyti du imperatyvūs teisėjo nušalinimo pagrindai; pirmasis apima situaciją, kai teisėjas yra bylos, kurioje jis turėtų priimti sprendimą, šalis (*nemo iudex in causa sua*). Tai ne tik situacija, kai teisėjas formaliai būtų bylos šalis, bet ir atvejis, kai teisėjui būtų arba galėtų būti taikomos teismo sprendimo pasekmės (pvz., jam įsigaliojus). Laikantis šio požiūrio, reikia turėti omenyje, kad pagal Aukščiausiojo Teismo įstatymo 87 straipsnio 1 dalį septynių teisėjų kolegija gali nuspręsti suteikti nutarimui teisės normos galią, o nukrypimas nuo tokios normos reikalauja visos atitinkamos teisėjų kolegijos nutarimo. Tai reiškia, kad galimo septynių teisėjų kolegijos nutarimo, kuris yra teisės norma, pasekmės būtų taikomos visiems Civilinių bylų kolegijos teisėjams, t. y. ir naujai į teisėjų kolegiją paskirtiems teisėjams, o šių pasekmių veikimas sutaptų su veiksmu, dėl kurio sprendimas tampa galutinis. Kitaip tariant, minėti teisėjai, dalyvaudami priimant ginčijamą nutarimą, būtų kartu nustatę sau ir kitiems Civilinių bylų kolegijos teisėjams bei kitiems Aukščiausiojo Teismo teisėjams privalomas teises pasekmes dėl jų paskyrimo procese atsiradusių trūkumų. Ši aplinkybė dar labiau išryškėtų, jei būtų atsižvelgiama į tai, kad byloje Nr. III CZP 1/22 vertinimo objektas yra būtent aplinkybės, kuriomis teisėjas BD buvo paskirtas į teisėjo pareigas. Kaip nurodyta, šios aplinkybės yra identiškos aplinkybėms, kuriomis į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas buvo paskirti teisėjai JK, RX, KS ir CV.
- 11 Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje yra įtvirtinta pozicija, kad prašymo pašalinti iš teisėjų kolegijos asmenį, paskirtą Lenkijos Respublikos Prezidento į teisėjo pareigas 2017 m. gruodžio 8 d. įstatyme nustatyta tvarka sudarytos NTT teikimu, negali nagrinėti teismas, kurio sudėtyje yra toks teisėjas, nes susidarytų situacija, kuriai taikomas draudimas *nemo iudex in causa sua*, ir kad apeliacinio skundo dėl aptariamo teisėjo paskyrimo procedūros pažeidimo negali nagrinėti teismas, į kurio sudėtį įeina pagal tą pačią procedūrą paskirtas asmuo (žr. pagal analogiją 2022 m. birželio 2 d. Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų kolegijos septynių teisėjų kolegijos nutartį byloje Nr. I KZP 2/22 ir joje nurodytą ankstesnę jurisprudenciją).
- 12 Šiuo atveju teisėjų JK, RX, KS ir CV dalyvavimą priimant sprendimą (be to, kad jie pagal patį įstatymą turi būti nušalinti) sunkina dar viena aplinkybė. Kaip jau

nurodyta, teisinio klausimo, pateikto septynių teisėjų kolegijai nagrinėti byloje Nr. III CO 121/18, esmė buvo abejonė dėl 2019 m. kovo 8 d. Aukščiausiojo Teismo nutarties egzistavimo, kylanti iš BD, kuris priėmė šią nutartį kaip vienas teisėjas, paskyrimo į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas aplinkybių. Kadangi teisėjų JK, RX, KS ir CV paskyrimo aplinkybės yra tos pačios ir jie šioje byloje sudaro teisėjų kolegijos daugumą, Aukščiausiojo Teismo nutartis, jei ji būtų priimta jiems dalyvaujant, turėtų lygiai tokį patį trūkumą, koks buvo nurodytas dėl 2019 m. kovo 8 d. nutarties. Be abejo, tokia nutartis negalėtų būti veiksmingas pateikto teisinio klausimo sprendimas, nes pati būtų identiško teisinio klausimo šaltinis.

- 13 JK, RX, KS ir CV, nepaisant aplinkybių, pagrindžiančių jų nušalinimą, dar nepranešė Aukščiausiajam Teismui apie jų nušalinimo pagrindus. Be to, CV Aukščiausiajam Teismui nepranešė, kad jis asmeniškai bylinėjasi su šios bylos šalimi X. Y., kuris Aukščiausiajame Teisme pareiškė ieškinį, siekdamas, kad būtų nustatyta, jog CV nėra šio teismo teisėjas.
- 14 Prašymus dėl teisėjų JK, RX ir KS nušalinimo pateikė X. Y. atstovas dar 2022 m. sausio mėn. Vis dėlto JK ir MB daugiau nei metus trukdė nagrinėti šiuos prašymus. Iki šios nutarties priėmimo prašymai dėl nušalinimo nebuvo išnagrinėti.
- 15 Atsižvelgiant į visas šios bylos aplinkybes, būtina atsižvelgti į dar vieną dalyką. 2022 m. sausio 26 d. nutartį, kuria nustatyta teisėjų kolegijos sudėtis byloje Nr. III CZP 1/22, priėmė viena teisėja MB, veikdama kaip Aukščiausiojo Teismo pirmininkė, vadovaujanti Civilinių bylų kolegijos darbui. Atsižvelgiant į tai, kad teisėja MB į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas buvo paskirta lygiai tokiomis pačiomis aplinkybėmis kaip ir teisėjas BD, aplinkybės, pagrindžiančios teisėjų JK, RX, KS ir CV nušalinimą pagal įstatymą šioje byloje, visa apimtimi taikytinos ir teisėjai MB. Taip pat abejonės dėl 2019 m. kovo 8 d. nutarties egzistavimo, kurios yra teisinio klausimo dalykas byloje Nr. III CZP 1/22, tiesiogiai susijusios ir su 2022 m. sausio 26 d. nutarties egzistavimo klausimu.
- 16 Galima daryti išvadą, kad 2022 m. sausio 26 d. nutartis teisiškai neegzistuoja ir neturi reikšmės teisėjo Karol Weitz, kaip teisėjo pranešėjo ir teisėjų kolegijos nario, statusui byloje Nr. III CZP 1/22. Jei ši prielaida bus patvirtinta, teisėjas Karol Weitz lieka teisėju pranešėju ir teisėjų kolegijos nariu pagal 2019 m. nutartį, kuria tuometinis Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, vadovaujantis Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos darbui, paskyrė pirminę teisėjų kolegiją byloje Nr. III CZP 25/19. Ši nutartis niekada nebuvo panaikinta. 2022 m. sausio 26 d. nutartis jai įtakos neturėjo. Tai juo labiau pasakytina, jei bus padaryta išvada, kad 2022 m. sausio 26 d. nutartis teisiškai neegzistuoja.
- 17 Aukščiausiajame Teisme pagal jo reglamentą teisė skirti posėdžius atskirose bylose paprastai suteikiama teisėjui pranešėjui (Aukščiausiojo Teismo reglamento 84 straipsnio 1 ir 2 dalys). Iš pradžių teisė skirti posėdžius buvo suteikta teisėjui pranešėjui. Vėliau, kai teisėjai pranešėjai pradėjo atsisakyti skirti teismo posėdžius bylose, kuriose buvo paskirtos vadinamosios mišrios teisėjų kolegijos, t. y.

dalyvaujant Aukščiausiojo Teismo teisėjams, paskirtiems 2017 m. gruodžio 8 d. įstatyme nustatyta tvarka sudarytos NTT teikimu, t. y. kolegijos, kurios, atsižvelgiant į EŽTT ir Aukščiausiojo Teismo jurisprudenciją, neatitinka Sąjungos teisėje ir Konvencijoje įtvirtinto nepriklausomo ir nešališko teismo standarto (žr. pagal analogiją, be kita ko, EŽTT sprendimus: 2021 m. liepos 22 d. Sprendimą *Reczkowicz prieš Lenkiją*, Nr. 43447/19, ypač 227–284 punktus, 2021 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Dolińska-Ficek ir Ozimek prieš Lenkiją*, Nr. 49868/19 ir 57511/19, ypač 290–320, 340–350, 353–357 ir 368 punktus, ir 2022 m. vasario 3 d. Sprendimą *Advance Pharma Sp. Z o.o. prieš Lenkiją*, Nr. 1469/20, ypač 313–321, 336–346, 349–351, 352–353 ir 364 punktus, ir Teisingumo Teismo sprendimus: 2020 m. kovo 26 d. Sprendimo *Erik Simpson / Europos Sąjungos Taryba ir HG / Europos Komisija*, sujungtos bylos C-542/18 RX-II ir C-543/18 RX-II, 72 ir paskesnius punktus, 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *W. Ż., C-487/19*, 123 ir paskesnius punktus ir 2022 m. kovo 29 d. Sprendimo *BN, DM, EN / Getin Noble Bank S.A.*, C-132/20, 116 ir paskesnius punktus), Lenkijos Respublikos Prezidentas pakeitė Aukščiausiojo Teismo reglamentą taip, kad dabar paskirti bylos nagrinėjimą, jei to nepadarė teisėjas pranešėjas, prieš jo valią gali atitinkamos kolegijos darbu vadovaujantis Aukščiausiojo Teismo pirmininkas arba skyriaus, kurio jurisdikcijai priklauso byla, pirmininkas (Aukščiausiojo Teismo reglamento 84 straipsnio 3 dalis). Byloje Nr. III CZP 1/22 teisėjas pranešėjas Karol Weitz, ginčydamas 2022 m. sausio 26 d. nutartimi teisėjų kolegijos teisėtumą ir jos sudarymo būdą, niekada nepaskyrė posėdžio šioje nutartyje nurodytai teisėjų kolegijai, nepaisant to, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, vadovaujantis Civilinių bylų kolegijos darbu, įtraukė teismo posėdžius šioje byloje į Civilinių bylų kolegijos posėdžių tvarkaraščius. Keletą kartų teismo posėdžius šioje byloje, naudodamasis pirmiau nurodytais įgaliojimais, paskyrė dabartinis Civilinių bylų kolegijos III skyriaus pirmininkas teisėjas GC, paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas tomis pačiomis aplinkybėmis kaip ir teisėjas BD arba teisėja MB, einanti Aukščiausiojo Teismo pirmininkės pareigas ir vadovaujanti Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos darbu. Taip paskirti teismo posėdžiai buvo atšaukti dėl teisėjo pranešėjo ar kito teisėjų kolegijos nario pateisinamo nedalyvavimo. Kiekvieną kartą juos skiriant minėta pavadavimo tvarka buvo mėginama administraciniu būdu priversti teisėją pranešėją priimti sprendimą 2022 m. sausio 26 d. nutartimi paskirtoje mišrioje teisėjų kolegijoje.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 18 Teisingumo Teismo atsakymas į prejudicinį klausimą bus pagrindas nustatyti, ar byloje Nr. III CZP 1/22 paskirta teisėjų kolegija yra teisėta ir ar ji buvo tinkamai paskirta, taip pat kaip ir kas ją turi ir gali paskirti. Jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad teisėjai JK, RX, KS ir CV negali būti teisėjų kolegijos nariai byloje Nr. III CZP 1/22 ir kad teisėjas MB arba bet kuris Aukščiausiojo Teismo teisėjas, paskirtas į pareigas prejudiciniame klausime nurodytomis aplinkybėmis, negali atlikti jokių sprendimų priėmimo proceso veiksmų byloje Nr. III CZP 1/22, įskaitant nutarčių dėl teisėjų kolegijos ar teismo posėdžio datos paskyrimo, priėmimą ir todėl šių teisėjų šioje byloje priimtos nutartys nesukelia teisinių

pasekmių, taigi nutartį dėl teisėjų kolegijos byloje Nr. III CZP 1/22, neatsižvelgdama į nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos ši kompetencija suteikiama Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, vadovaujančiam Civilinių bylų kolegijos darbui, gali priimti teisėjas pranešėjas byloje Nr. III CZP 1/22, kuris buvo paskirtas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas be pirma minėtų pažeidimų, šis teisėjas priims nutartį dėl teisėjų kolegijos paskyrimo byloje Nr. III CZP 1/22 ir paskirs teismo posėdžio datą, kad būtų galima nagrinėti bylą, kuri leis Aukščiausiajam Teismui priimti nutarimą, kuriuo bus išspręstas byloje nagrinėjamas teisinis klausimas, taikant Sprendime *W. Ž.* pateiktą Sąjungos teisės išaiškinimą. Taigi taip bus baigtas bylos Nr. III CZP 1/22 ir pagrindinės bylos Nr. III CO 121/18 nagrinėjimas.

- 19 Europos Sąjunga yra teisinė sąjunga, kurioje užduotis užtikrinti teisminę kontrolę jos teisės sistemoje patikėta ne tik Teisingumo Teismui, bet ir valstybių narių teismams. Valstybės narės turi nustatyti priemones, būtinas siekiant užtikrinti, kad būtų gerbiama asmenų teisė į veiksmingą teisminę gynybą Sąjungos teisės reglamentuojamose srityse. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, Sąjungos teisėje teisės subjektams numatytų teisių veiksmingos teisminės gynybos principas, į kurį daroma nuoroda ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje ir kuris kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, yra bendrasis Sąjungos teisės principas. Pats veiksmingos teisminės kontrolės, skirtos Sąjungos teisės laikymuisi užtikrinti, egzistavimas neatsiejamas nuo teisinės valstybės. Kiekviena valstybė narė turi užtikrinti, kad institucijos, priskirtos jos teisių gynimo priemonių Sąjungos teisės priklausančiose srityse sistemai, kaip „teismai“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, atitiktų veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus (2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, 33–37 punktai; 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 49–52 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija].
- 20 Vertinant, ar institucija atitinka reikalavimus, kad būtų laikoma „teismu“, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, reikia ypač atsižvelgti į tokius kriterijus, kaip institucijos veiklos teisinis pagrindas, šios institucijos ir sprendimus joje priimančių teisėjų nepriklausomumas (2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, 38, 42 ir 43 punktai; 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 53 punktas). Tai visiškai sutampa su Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje sąvokai „teismas“ keliamais reikalavimais, susijusiais su teise į veiksmingą teisinę gynybą ir galimybę kreiptis į nešališką teismą (2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, 41 punktas; 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 53 punktas) (Sprendimo *Associação Sindical dos Juizes Portugueses / Tribunal de Contas*, C-64/16, 41 punktas, Sprendimo *LM*, C-216/18 PPU, 53 punktas, 2018 m. sausio 23 d. Sprendimo *FV / Taryba*, T-639/16 P, EU:T:2018:22, 67 punktas). Tai, kas

išdėstyta pirmiau, taip pat atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 1 dalyje nustatytą nepriklausomo ir nešališko teismo standartą (šiuo klausimu žr. Chartijos 52 straipsnio 3 ir 7 dalis ir ESS 6 straipsnio 3 dalį).

- 21 Bylos Nr. III CZP 1/22 sąsajos su Europos Sąjungos teise yra akivaizdžios. Pirmą, šioje byloje Aukščiausiojo Teismo septynių teisėjų kolegija turi išspręsti teisinį klausimą, taikydama Teisingumo Teismo sprendime *W. Ž.* pateiktą Sąjungos teisės išaiškinimą, ir taip įvykdyti šį sprendimą. Taigi būtina išnagrinėti, ar 2022 m. sausio 26 d. nutartyje nurodyta Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija yra tinkama ir ar ji buvo veiksmingai paskirta, todėl gali įvykdyti Sprendimą *W. Ž.* Antra, iš bylos Nr. III CZP 1/22 aplinkybių matyti, kaip Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos ir paties Aukščiausiojo Teismo jurisdikcinių funkcijų vykdymas apsunkinamas, kai šio teismo jurisdikcines ir vadovaujamas funkcijas atlieka Aukščiausiojo Teismo teisėjai, paskirti į pareigas ydinga tvarka, tačiau reikia turėti omenyje, kad Aukščiausiojo Teismo ir jo Civilinių bylų kolegijos veikla labai dažnai susijusi su bylomis, kuriose kyla Sąjungos teisės aiškinimo ir taikymo klausimai, todėl būtina nustatyti, ar toks Aukščiausiojo Teismo ir jo Civilinių bylų kolegijos veikimas atitinka Sąjungos teisės ir Konvencijos standartus.
- 22 Aukščiausiojo Teismo jurisdikcinių funkcijų vykdymą faktiniu ir teisiniu lygmenimis lemia šio teismo teisėjų, kurie Aukščiausiajame Teisme atlieka įvairias vadovaujamas funkcijas ir yra šio teismo organų nariai, įgaliojimų vykdymas, o tai gali daryti didelę įtaką Aukščiausiojo Teismo teisėjų nepriklausomumui. Pavyzdžiui, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, kuris vadovauja tam tikros kolegijos darbui, turi teisę skirti teisėjų kolegijas byloms nagrinėti ir tam tikrais atvejais skirti teismo posėdžius tose bylose vietoj teisėjo pranešėjo. Tai yra priemonės, kuriomis siekiama priversti Aukščiausiojo Teismo teisėjus, paskirtus į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas be minėtų pažeidimų, priimti sprendimus teisėjų, paskirtų į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas ydinga tvarka, kolegijose. Be to, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, kuris vadovauja tam tikros kolegijos darbui, kaip visų toje kolegijoje dirbančių administracijos ir teismo darbuotojų vadovas, gali daryti ir daro įtaką šių darbuotojų norui ar gebėjimui vykdyti atskirų teisėjų įsakymus ir nurodymus. Šios bylos aplinkybėmis taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad Aukščiausiojo Teismo pirmasis pirmininkas turi plačius administracinius ir organizacinius įgaliojimus. Visų pirma jis vadovauja Aukščiausiojo Teismo darbui ir yra visų Aukščiausiojo Teismo administracijos ir teismo darbuotojų vadovas, todėl turi lemiamą įtaką dokumentų judėjimui Aukščiausiajame Teisme ir šio teismo teisėjų galimybei susipažinti su bylų medžiaga. Aukščiausiojo Teismo pirmasis pirmininkas pagal Aukščiausiojo Teismo reglamentą yra kiekvienos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos, kurioje jis posėdžiauja, pirmininkas ir pagal Aukščiausiojo Teismo įstatymą gali prašyti Aukščiausiojo Teismo įgaliotinio drausmės klausimais iškelti drausmės bylą bet kuriam šio teismo teisėjui. Tai reiškia, kad Aukščiausiojo Teismo pirmojo pirmininko įtaka atskirų šio teismo teisėjų jurisdikcijos vykdymui gali būti ir yra reikšminga, kaip rodo šios bylos aplinkybės. Be to, reikia pažymėti,

kad svarbias funkcijas kasdienėje Aukščiausiojo Teismo veikloje atlieka jo Kolegija, nes ji turi plačius konsultacinius ir sprendimų priėmimo įgaliojimus (pvz., išrinkti Aukščiausiojo Teismo įgaliotinį drausmės klausimais ir prašyti iškelti drausmės bylą Aukščiausiojo Teismo teisėjams). Šiuo metu Kolegiją daugiausia sudaro Aukščiausiojo Teismo teisėjai, paskirti į šio teismo teisėjo pareigas ydinga tvarka, be to, 2024 m. sausio 12 d. Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijoje vyks naujų Kolegijos narių rinkimai, kuriuose, tikėtina, dominuos minėti teisėjai.

- 23 EŽTT ir Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje jau yra įtvirtinta pozicija, kad bylos nagrinėjimas Aukščiausiojo Teismo kolegijoje, kurioje dalyvauja 2017 m. gruodžio 8 d. įstatyme nustatyta tvarka sudarytos NTT teikimu į Aukščiausiąjį Teismą paskirti teisėjai, pažeidžia šalies teisę, kad bylą išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas, kaip tai suprantama pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį (žr. pagal analogiją, *inter alia*, EŽTT sprendimus: 2021 m. liepos 22 d. Sprendimą *Reczkowicz prieš Lenkiją*, Nr. 43447/19, ypač 227–284 punktus, 2021 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Dolińska-Ficek ir Ozimek prieš Lenkiją*, Nr. 49868/19 ir 57511/19, ypač 290–320, 340–350, 353–357 ir 368 punktus, 2022 m. vasario 3 d. Sprendimą *Advance Pharma Sp. z o.o. prieš Lenkiją*, Nr. 1469/20, ir 2020 m. sausio 23 d. trijų sujungtų Aukščiausiojo Teismo kolegijų (baudžiamųjų, civilinių ir darbo ir socialinio draudimo bylų) nutarimą byloje Nr. BSA 1–4110–1/20)). Tai reiškia, kad jokia Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija, kurios teisėjai į šį teismą paskirti ydinga tvarka, neatitinka pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo standarto, kaip tai suprantama pagal EŽTK ir Sąjungos teisę.
- 24 Paradoksalu, kad nė viena Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija, kurios teisėjai į Aukščiausiąjį Teismą paskirti ydinga tvarka, neatitinka nurodyto standarto, tačiau tokia tvarka paskirti teisėjai šiuo metu eina beveik visas svarbiausias vadovaujamas pareigas Aukščiausiąjame Teisme, taip pat priklauso Aukščiausiojo Teismo Kolegijai ir taip išlaiko didelę įtaką Aukščiausiojo Teismo jurisdikcinių funkcijų vykdymui. Aukščiausiojo Teismo nuomone, tokia paradoksali, beveik patologinė padėtis aiškiai ir akivaizdžiai prieštarauja ESS 2 straipsniui, 6 straipsnio 1 ir 3 dalims, 19 straipsnio 1 dalies antrai pastraipai ir SESV 267 straipsniui.
- 25 Dėl šių priežasčių ir atsižvelgdamas į Sąjungos teisės veiksmingumo principą Aukščiausiasis Teismas nusprendė taip, kaip nurodyta rezoliucinėje dalyje.